

Vera KATZ - Anto ORLOVAC

Ivan Šarić, vrhbosanski nadbiskup*

I. Vera Katz: Zbornik radova o nadbiskupu Šariću

“Nadbiskup Ivan Šarić rođen je 27. rujna 1871. u Travniku. Bio je među prvim đacima novootvorene nadbiskupske gimnazije u Travniku. Nakon završene gimnazije 1890. god. ulazi u bogosloviju, a po završetku studija zaređen je za svećenika 22. srpnja 1894. Mladu misu slavi u sjemenišnoj crkvi u Travniku. God. 1894. imenovan je katehetom u Zavodu sv. Vinka u Sarajevu. Dana 20. srpnja 1896. postaje kanonik Kaptola vrhbosanskog, urednik *Vrhbosne*, imenovan je sutješkim arhidakonom, pridsjednikom nadbiskupskog duhovnog stola i ženidbenog suda, školskim nadzornikom i ravnateljem kod sestara milosrdnica u Nadbiskupiji. Na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu promoviran je u doktora teologije 29. srpnja 1898. God. 1908. postaje pomoćnim biskupom, a nakon smrti nadbiskupa Stadlera (1918.) nepune četiri godine upravlja nadbiskupijom kao kapitularni vikar. God. 1922. imenovan je vrhbosanskim nadbiskupom, te nadbiskupijom aktivno upravlja do travnja 1945. kad napušta Sarajevo i odlazi u Zagreb, vjerujući da će to biti privremeno. Iz Zagreba je u svibnju 1945. otišao u Celevac (Klagenfurt) u Austriju gdje provodi prvo vrijeme izbjeglištva kao gost korušskog biskupa Köstnera, a nakon toga seli se najprije u Salzburg, zatim u Švicarsku u cistercitsku opatiju Haute Rive kod Fribourga, da bi poslije Božića 1948. god. na svoj imendan stigao u Španjolsku u Madrid, te tu u samostanu sestara Božjega milosrđa živi do svoje smrti 16. srpnja 1960. Bio je pokopan u Madridu, a njegovi zemni ostaci preneseni su 26. travnja 1997. u domovinu i položeni u grobnicu koju je za života pripremio za sebe u kriпти crkve sv. Josipa na Marindvoru” (str. 16.). Kraći ili dulji izvodi iz nadbiskupova životopisa

---

* Izlaganja prigodom predstavljanja djela: Pavo JURIŠIĆ (prir.), *Ivan Šarić, vrhbosanski nadbiskup. Zbornik radova znanstvenog skupa o dr. Ivanu Šariću održanog 19. siječnja 2002. u Sarajevu*, Studia Vrhbosnensia - 13, Vrhbosanska katolička teologija, Sarajevo, 2007. Predstavljanje je održano 27. studenoga 2007. u dvorani Katoličkog školskog centra “Sv. Josip” u Sarajevu.

ponovljeni su na još nekoliko mjesta u zborniku. U početku se može pomisliti kako je posao priređivača izbjeći ponavljanja, ali nakon detaljnijega čitanja svih priloga shvaća se opravdanost toga postupka, jer se tim životopisom može pratiti povijest južnoslavenskoga prostora od kraja 19. do kraja 20. st. Ulaskom u 21. st. stvoreni su povoljniji uvjeti za istraživanje i razumijevanje prethodnoga vremena. Rođenje nadbiskupa Šarića bilo je u vrijeme kraja osmanskoga perioda i dolaska austrijske vlasti, a time i uvođenja modernijega društveno-političkog sustava, između ostaloga i razvijanja školstva u kojem je nadbiskup stekao najviši akademski stupanj. Činom aneksije postaje pomoćnim biskupom, a smrću nadbiskupa Stadlera predstoji mu vođenje Crkve u vremenu Kraljevine Jugoslavije, što je zahtijevalo mnogo truda i mudrosti. Baviti se duhovnom stranom života preko mreže crkvene organizacije i vođenjem brige za nacionalno pitanje hrvatskoga naroda u Bosni i Hercegovini tražilo je mnogo znanja i strpljenja. Uz to, literarna nadarenost i ambicija da se ostave velika djela u prijevodu temeljnih crkvenih knjiga učinilo je njegovu ličnost vrlo kompleksnom. Parcijalnim svodenjem na jednu od dimenzija nadbiskupove osebujne ličnosti ne može se steći prava slika o njemu. Dalje, kronološkim redom iz njegovoga životopisa dolazi se do Drugoga svjetskog rata, njegovoga djelovanja u vrijeme Nezavisne Države Hrvatske i do 1945. god. To je značilo da su se za njegova života promijenila četiri ili pet društveno-političkih sustava, u ovisnosti broje li se od njegova rođenja ili početka školovanja. Da je nadbiskup Šarić bio uvjeren u privremenost svoga odlaska iz Sarajeva, zvuči nevjerojatno, možda se on više nadao nego što je bio uvjeren, jer tako obrazovan čovjek sigurno je znao što znači uspostavljanje komunističkoga ideološkog koncepta vlasti. Uz to, znao je i što ga u Sarajevu čeka ako ostane. Njegov put u izbjeglištvo značilo je biti svjedokom Križnoga puta i Bleiburga. Iako nije bio u kolonama smrti, njegovo viđenje događaja bilo je sigurno iznimno traumatično. God. 1948. i odlazak u Španjolsku značilo je put bez povratka, jer javnim odbacivanjem staljinizma u Jugoslaviji otpočela je još žešća represija protiv neistomišljenika ili onih na koje se sumnjalo, a sve u nastojaju pokazivanja ispravnoga puta u socijalizam. Život u Španjolskoj, daleko od Vrhbosanske nadbiskupije bio je njegova patnja, umire 1960. god. kada se u domovini vrši žestoko razračunavanje s onima za koje se sumnjalo da će javno progovoriti o svom nacionalnom identitetu. Da bi se u zemnim ostacima vratio u Sarajevo, morala se dogoditi 1989. (...), pad komunizma, disolucija Jugoslavije, i još jedan rat u Bosni i Hercegovini. Godina održavanja znanstvenoga skupa o nadbiskupu Šariću značilo je i početak preispitivanja dotadašnjih narativa u historiografiji, u kojima su istaknute ličnosti dijeljene na pozitivne ili

negativne, na dobre ili loše, prema zadatom ideološkom fonu. Da li se jednim životopisom može sagledati turbulentni razvitak određenoga društva? Sigurno da ne može, ali se mogu shvatiti pojedine ličnosti u punoći njihova življenja, djelovanja i ostavljenoga kultuno-duhovnog nasljedaja.

U zborniku je objavljeno deset priloga. Zlatko Matijević na osnovi literature i dostupnih izvora, prvenstveno suvremenoga stranačkoga tiska ponudio je politički okvir za *Stranačko-politički život bosanskohercegovačkih Hrvata u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca (1919.-1929.)*. Do vremena uvođenja diktature posebnu je pozornost posvetio međustranačkim pregovorima, izbornim koalicijama na državnoj i lokalnoj razini, te izbornim rezultatima pojedinih stranaka. Zatim slijedi Zoran Grijak koji piše o djelovanju dr. Ivana Šarića do smrti nadbiskupa Stadlera utvrđujući da je i Šarić pripadao političkom krugu vrhbosanskoga nadbiskupa Stadlera čije je ideje zastupao u javnom životu. Jure Krišto bavi se uvođenjem i širenjem Katoličke akcije kao formalnoga apostolata u hrvatskim zemljama nakon izlaska enciklike pape Pia XI. Njegov zauzeti rad na ovom polju vidljiv je iz mnogih spisateljskih djela, knjižica i članaka, u kojima je tumačio što je to Katolička akcija i pozivao svećenstvo i katoličke laike na uključivanje u njezin rad. O odnosu nadbiskupa Šarića i Svete Stolice piše Ratko Perić, pokazujući da su od njegova imenovanja najprije kao pomoćnoga biskupa vrhbosanskoga, preko vrhbosanskoga nadbiskupa do njegove smrti odnosi bili na relaciji odanosti i korektnosti. O pastoralnom radu nadbiskupa Šarića izlaže Pavo Jurišić praveći usporedbu između nadbiskupova pastoralnog djelovanja i pastoralnog djelovanja kakvo je bilo u teološkoj misli i praksi pastoralne teologije, s akcentom na prikaz rada dekanskih konferencija, institucije koju je nadbiskup Šarić kao prvi od hrvatskih biskupa uveo u Vrhbosanskoj nadbiskupiji, zatim daje sadržajni prikaz pastoralnih poslanica koje je nadbiskup Šarić, slijedeći primjer nadbiskupa Stadlera, svake godine za korizmu te u posebnoj prigodi pisao svećenstvu i puku Vrhbosanske nadbiskupije. Tomo Vukšić predstavlja Ivana Šarića kao suradnika i urednika *Vrhbosne*, konstatirajući da se vrijeme od 1896. do 1908. god. možda može ocijeniti i kao ponajbolje razdoblje ovoga lista, a u prilogu objavljuje popis nadbiskupovih bibliografskih jedinica raspoređenih prema temama, naslovima i godištima izlaženja *Vrhbosne*. O nastanku i tri izdanja Šarićeva prijevoda Svetoga Pisma u Sarajevu, Madridu i Čakovcu, piše Mato Zovkić vrlo kritično konzultirajući autore koji su već pisali o ovom prijevodu. Antun Lučić u svom prilogu govori o Šariću kao pjesniku, pripovjedaču, prozaiku, putopiscu, prevoditelju, uredniku, priređivaču, novinaru, izdavaču, biskupu, nadbiskupu, teološkom piscu, propovjedniku, graditelju, meceni, organizatoru, kultur-

nom djelatniku, (...) emigrantu, prognaniku, mučeniku uza svojstvenost da “njegova lira pjeva bez prekia i umora”. Juro Babić opisuje nadbiskupov petnaestogodišnji prognanički život. Na kraju, Ante Škegro piše o nadbiskupovu odnosu prema starokatolicizmu u južnom Uskoplju, gdje na primjeru jedne mikrozajednice pokazuje odnose unutar Katoličke Crkve u Bosni i Hercegovini, zatim odnos državne vlasti prema tim unutarcrkvenim pitanjima, ali i gledišta pojedinih hrvatskih političkih stranaka i lidera na ukupnu problematiku.

S obzirom na multidisciplinarnost zbornika, ograničenost prostora za jedan prikaz ne dozvoljava iznošenje opširnijih ocjena o pojedinim priložima. Većina tekstova je daleko od skromnoga znanja jednoga povjesničara, ali ipak ne može se propustiti komentar, koji se može ocijeniti krajnje subjektivnim. To je prilog msgr. Mate Zovkića koji je vrlo instruktivan u metodološkom i etičkom smislu za sve one koji se misle baviti znanošću. Ostavljajući po strani tematiku priloga kojim se trebaju baviti stručnjaci za tu oblast, ova studija svojom sustavnošću i poštenjem može biti jedan od univerzalnih školskih primjera za udžbenike metodologije i to ne samo za studij povijesti.

Povijesno naslijede 20. st., osobito onaj dio koji je donio komunizam, za istraživače je vrlo izazovan. Ocjenjuje li se ovaj zbornik u jednom njegovom dijelu kao historiografski čin, ohrabruje činjenica da su procjene povijesti veoma odmjerene. Vjerojatno pristiže vrijeme u kojem se povijest 20. st. i vrijeme komunizma pretvara u historičnost, u prošlost kao svaku drugu, a ne u prošlost preko koje se sravnjuju neke nove ideološke i političke matrice. Ako se netko želi znanstveno baviti poviješću razdoblja komunizma, potrebno ju je primjerenije konceptualizirati, jer su na južnoslavenskom prostoru još vidljive posljedice bolnoga prijelaza mitske u kritičku historiju. Predstavljeni *Zbornik radova znanstvenoga skupa o dr. Ivanu Šariću* jest na dobrom putu prema upoznavanju čitateljstva o životu i djelu vrhbosanskoga nadbiskupa, drugoga po redu.

Možda je najprikladnije ovu prezentaciju privesti kraju ulomkom iz uvoda kojeg je sačinio priređivač zbornika dr. Pavo Jurišić. “Kanonik Čedomil Čekada, koji je dobro poznao nadbiskupa Ivana Šarića i čijem se sudu može vjerovati, zapisao je ovo: ‘Pun zasluga i visoko cijenjen sišao je sa pozornice: velik u poniženju i u patnjama. Nadživjela su ga njegova djela: prije svega njegova crkva sv. Josipa, njegovo Sveto Pismo i njegove književne inicijative.’ Neka i ovaj zbornik, koji sadržava priloge znanstvenog skupa održanog u Sarajevu 19. siječnja 2002. u organizaciji Vrhbosanske katoličke teologije, bude mali doprinos koji će nam pomoći da barem u pojedinim djelovima jasnije sagledamo *životni put* nadbiskupa

Ivana Šarića, a dublje proučavanje ovoga razdoblja naše crkvene i nacionalne povijesti još se uvijek nalazi pred nama kao zadatak koji smo dužni izvršiti” (str. 9).

Između ostaloga, zbornik potiče na pitanje: Možemo li od nadbiskupa Šarića učiti ako se vratimo kroz povijesno razdoblje tražeći odgovore na mnoga pitanja, a osobito na ono o našoj budućnosti u Bosni, kojim je još davne 1909. god. nadbiskup naslovio svoj članak u Vrhbosni. Događaju li se i danas neke prijelomne godine u Bosni i Hercegovini?

2. Anto Orlovac: Dr. Ivan Šarić - pastir Crkve vrhbosanske

Pozdravljam ovaj uvaženi skup na čelu s uzoritim kardinalom Vincom, nadbiskupom Hočevarem i svim nazočnim biskupima. Radujem se što večeras mogu progovoriti koju o drugom po redu vrhbosanskom nadbiskupu nakon ponovne uspostave redovite crkvene hijerarhije 1881. god., točnije o knjizi, zborniku jednostavna naslova koji sve kaže: *Ivan Šarić, vrhbosanski nadbiskup*. Zbornik je to radova koji su bili izloženi na znanstvenom skupu prije pet godina, točnije 19. siječnja 2002. u Sarajevu, a koji je priredio agilni profesor dr. Pavo Jurišić. Izdavač je Vrhbosanska katolička teologija koja je bila i organizator spomenutoga znanstvenog skupa. Zbornik donosi priloge desetorice uvaženih autora koji su se potrudili, svaki sa svoga aspekta, približiti nam lik ovoga nadbiskupa te vrijeme i okolnosti u kojima je on djelovao. Htio bih se ukratko osvrnuti prije svega na nadbiskupa Šarića kao Pastira Crkve vrhbosanske u jednom velikom odsjeku njezine povijesti.

Knjiga koju večeras predstavljamo govori o nadbiskupu o kojemu malo znamo, a i to što znamo toliko je iskrivljeno i s toliko ideoloških natruha da i to uglavnom krivo znamo. Ova knjiga o dr. Ivanu Šariću za mnoge će biti prva prava prilika da nešto pouzdano o njemu saznaju. A što će saznati? Tko je bio taj čovjek? Što je upisano u knjizi života toga nadbiskupa koja je otvorena 27. rujna 1871. u Travniku, a zatvorena na 89. stranici, u 89. godini, 16. srpnja 1960. u dalekom Madridu? U vrijeme njegova rođenja Travnik pripadaše župi Ovčarevo, a on bi Pastir Crkve vrhbosanske. Ovčarevo i Pastir - i to se lijepo slaže. Zanimljiva je činjenica, koju, koliko znam, nitko nije posebno istraživao, da je blaga i topla vjernička “klima” Lašvanske doline veoma pogodna za razvoj biskupskih zvanja, pa ih je tamo u stoljeće i četvrt postojanja obnovljene redovite crkvene hijerarhije procvjetalo čak sedam: od toga su trojica bili banjolučki ordi-

nariji: fra Marijan Marković, fra Jozo Garić i dr. Dragutin Čelik, tri vrhbosanski (nad)biskupi: dr. Ivan Šarić, dr. Marko Alaupović i dr. Tomislav Jablanović te jedan dubrovački biskup: dr. Severin Pernek - više nego u bilo kojem drugom dijelu Crkve u Bosni i Hercegovini! Očito, podno Vlašića niču biskupi. Kao pripadnik Banjolučke biskupije pronađoh u knjizi tri poveznice između te biskupije i nadbiskupa Šarića. Prva je njegovo porijeklo: otac mu je Ante rođen u Livnu, odakle se preselio u Travnik, gdje se rodio njegov sin Ivan, dakle nadbiskup Šarić nosi u sebi i livanjske krvi. Druga je činjenica da ga je za biskupa nadbiskupu Stadleru preporučivao i fra Marijan Marković, apostolski upravitelj Banjolučke biskupije, rodom iz starodrevne dolačke župe, Šarićev susjed po rođenju. Treća je pak poveznica ista prognanička sudbina koju je Šarić dijelio s banjolučkim biskupom fra Jozom Garićem, jer su istovremeno napustili svoje biskupije u travnju 1945., u nadi da će to biti samo kratko i privremeno, ali se pretvorilo u trajno stanje, te su obojica umrla izvan svojih dijeceza i zavičaja: Garić već sljedeće godine (1946.), a Šarić desetljeće i pol kasnije.

Život ovoga nadbiskupa mogao bi se faktografski ovako izreći. Rođen je 27. rujna 1871. u Travniku. Za svećenika je zaređen 22. srpnja 1894. s 23 godine. Doktorirao je u Zagrebu četiri godine kasnije (1898.) s 27 godina. Imenovan je pomoćnim biskupom vrhbosanskim 27. travnja 1908. - imao je tada samo 36 godina i 7 mjeseci - od jednog današnjeg sveca Katoličke Crkve, sv. Pija X., čiju je beatifikaciju 1951. i kanonizaciju 1954. god., sigurno s velikom radošću, doživio i sam nadbiskup. Deset godina je kao pomoćni biskup stasao uz velikoga Stadlera, do smrti sluga Božjega 1918. god. S 50 godina postao je 2. svibnja 1922. nadbiskupom i metropolitom vrhbosanskim i Stadlerovim nasljednikom. Nadbiskupsku službu obavljao je u Sarajevu 23 godine, a kao izbjeglica i beskućnik bez povratka proživio je izvan dijeceze 15 mučnih godina. Oči je sklopio 16. srpnja 1960. u Madridu i tamo bio pokopan. Služio je nešto više od 52 godine *Veritati et Caritati*, istini i ljubavi, kako je glasilo njegovo biskupsko geslo. Od 1997. god. tijelo mu počiva u crkvi sv. Josipa na Marindvoru u Sarajevu koju je sam dao izgraditi i kamo ga je dao prenijeti sadašnji ordinarij vrhbosanski kard. Vinko Puljić.

O nadbiskupu Šariću nešto se pisalo između dva rata. Ali to su već davna vremena. A nakon Drugoga svjetskog rata nije se pisalo, osim loše, osim optuživanja i etiketiranja, a on nije imao mogućnosti braniti se. Bilo bi bolje da se još manje pisalo, jer ako se ne piše istina, onda je mnogo bolje šutjeti. Ali onima koji su tako pisali o njemu i tako nije bilo do istine. Kako se ne složiti s priređivačem dr. Jurišićem koji pogodeno napisao da

nam je “propagandna mašinerija komunističkog režima servirala... sve drugo samo ne istinu... O nadbiskupu Šariću pisalo se i govorilo svašta, a svatko je uzimao sebi za pravo izricati svoj sud o njemu, pa *što gore, to bolje*” (str. 8). I oni koji o njemu nešto malo znaju (među koje i sam pripadam), nose u podsvijesti negativnu sliku koju nam je nametala komunistička promidžba kao o kontroverznoj osobi, čak ratnom zločincu, iako tu tako tešku optužbu ni jedan sud nikada nije utvrdio. I s crkvene strane bilo je ne malo prigovora što je napustio svoju nadbiskupiju pod kraj rata. Gotovo pola stoljeća nakon njegove smrti dolazimo konačno do prave istine o tomu Pastiru Crkve vrhbosanske. Koliko znam, ovo je prva knjiga o njemu, njegovu životu, njegovu vremenu i njegovu djelovanju. Šteta što upravo tema o nadbiskupu Šariću “u političkom vrtlogu svoga vremena” nije urađena za ovaj zbornik, jer bi nam ona sigurno još bolje osvijetlila njegove stavove i lik. Ipak, dobrim dijelom to saznajemo iz nekih drugih prikaza, osobito iz onoga biskupa dr. Ratka Perića o Šarićevu odnosu prema Svetoj Stolici.

Dr. Ivan Šarić bio je zaista svestrana osoba: svećenik, biskup, vrstan propovjednik, pjesnik, urednik, prevoditelj Svetoga Pisma..., ali prije svega on je bio Pastir. Uvijek na liniji Crkve, uvijek odan Petrovu nasljedniku. Disao je rimski, branio je Papu, branio je i nadbiskupa Stadlera pred Papom kad su ga odasvud napadali, osobito bečka politika. A da je bio sposoban, govori njegov izbor najprije za suradnika u biskupskoj službi, a onda i za nasljednika velikoga Stadlera. Teško je bilo doći nakon velikana koji je trasirao i utirao put Crkve vrhbosanske odmah na početku njezina života i koračao u “čizmama od sedam milja”. A izbor je pao upravo na Šarića. Sam ga je Stadler predložio. Imao je deset godina na raspolaganju da kao vrlo mlad biskup stječe iskustva uz velikog Stadlera, sve do njegove blažene smrti na blagdan Bezgrješne 1918. god. Tada sav teret odgovornosti pade na njega najprije kao kapitularnoga vikara nadbiskupije. A ostade u toj službi neobično dugo, čak četiri godine (1918.-1922.), dok su se vodile političke igre oko Stadlerova nasljednika. Iako je bio biskup, nije Šarić bio jedini izbor za tu službu. Pogotovo nije bio izbor beogradske vlade koja je Šarića nazivala “austrijancem”, “frankovcem” i “Stadlerovim čovjekom”, kako u svom prikazu primjećuje biskup Perić (str. 139). Ipak je morala popustiti pred željom pape Pija XI. koji ga je 2. svibnja 1922. imenovao nadbiskupom i metropolitom vrhbosanskim, što je ostao najduže od svih dosadašnjih Ordinarija te nadbiskupije (38 godina, a Stadler 37), iako posljednjih 15 godina nije stvarno mogao voditi nadbiskupiju čijim je nadbiskupom bio.

Svaki biskup je prije svega Pastir dijela Crkve koju čini njegova nadbiskupija, bez obzira na sve druge aktivnosti i sposobnosti. Nakon velikih graditeljskih zahvata nadbiskupa Stadlera, Šarić se više mogao posvetiti pastoralnoj brizi (što nikako ne znači da ju je nadbiskup Stadler manje revno vršio!). U vrijeme žive aktivnosti Katoličke akcije, na čijoj je liniji Šarić ostao i koju je promicao cijeloga života, on se posebno brinuo za svećenstvo koje je glavni nositelj cjelokupnoga pastoralnog rada svake biskupije. U tu je svrhu poduzeo niz aktivnosti. Već kao kapitularni vikar 1919. god. osnovao je Svećeničku zajednicu kojoj je cilj "sve obnoviti u Kristu" (*omnia instaurare in Christo*), u duhu gesla pape koji ga je imenovao biskupom, sv. Pija X. Iste je godine nadbiskupiju, radi bolje i lakše suradnje svećenika, podijelio na 4 arhidakonata: fojnički, gučogorski, plehanski i toliški te na 12 dekanata - po tri u svakom arhidakonatu, koja je podjela ostala do danas.

Uveo je okupljanja svećenika pojedinoga dekanata dvaput godišnje, u proljeće i u jesen, na tzv. korone, na kojima su svećenici imali priliku za ono što danas zovemo trajnom formacijom, a to je proučavanje i raspravljanje različitih teoloških i pastoralnih tema. Veoma se pazilo na to da svi svećenici sudjeluju u tim skupovima.

Izvorna je Šarićeva ideja, koju je kao prvi od svih hrvatskih biskupa uveo, održavanje dekanskih konferencija koje su se održavale jednom godišnje (obično u Velikom tjednu), a na kojima su se pravili pastoralni planovi za cijelu godinu, te ih je od 1919. do 1941. god. održao ukupno 23. Koliko se ozbiljno raspravljalo i planiralo, pokazuje činjenica da je svaki dekan tom prigodom donosio sa sobom prije prikupljene odgovore svih župnika svoga dekanata na 14 opširnih pitanja, a i sam je dekan dodavao odgovor na još 6 pitanja, prema uvidu koji je stekao obilazeći župe svoga dekanata. Tako je nadbiskup uvijek imao veoma dobar uvid u stanje u nadbiskupiji.

Nastavio je praksu koju je uveo još nadbiskup Stadler, obraćati se svećenstvu i vjernicima i pisanom riječju, pastoralnim poslanicama, obično u korizmi, ali ih je znao uputiti i nekim posebnim povodom. Prvih nekoliko godina pisao ih je po dvije: jednu za kler, drugu za puk, a zatim (od 1923.) jednu zajedničku. Zadnju je uputio ratne 1944. god., a ukupno ih je bilo 44. Kleru se obraćao okružnicama i dopisima koji su publicirani u službenom nadbiskupijskom listu. Tako je nastalo 909 jedinica koje je on objavio. Međutim, najveće mu je djelo u tom području prijevod Svetoga Pisma, koje se, unatoč brojnim zaprekama, pojavilo već u tri izdanja, treće upravo nedavno, stručno redigirano i jezično prilagođeno današnjem vremenu.

Bilo bi zanimljivo znati pojedinosti o nadbiskupovim kanonskim pohodima župama, osobito prilikom svete krizme, o njegovim kontaktima sa svećenicima, redovnicima i redovnicama i drugim vjernicima, što bi sve mogle biti posebne teme, a nisu ovoga puta izravno obrađene. Međutim, evo uskoro više obljetnica i prilike da se nastavi s istraživanjem i objavljivanjem: za točno pet mjeseci je 100. obljetnica Šarićeva biskupskoga imenovanja, za dvije godine 50. obljetnica njegove smrti, a za tri 140. obljetnica njegova rođenja. Eto novih povoda i poticaja osobito mladim znanstvenicima. Usudio bih se ovdje biti malo izravan i uputiti jedan poziv: mladi znanstvenici, mladi svećenici, ali i oni s većim iskustvom, istražimo i objavimo ono što se pola stoljeća nije moglo ni smjelo! Nije li nas Bog upravo zato i postavio u ovo vrijeme? Mi živi uvijek smo dužnici svojim mrtvima. Vratimo im dug!

A organizatoru znanstvenog skupa o nadbiskupu Šariću 2002. god. i izdavaču ovoga vrijednog zbornika, Vrhbosanskoj katoličkoj teologiji, priređivaču i svim izlagačima pripada zahvalnost i priznanje cjelokupne naše crkvene i znanstvene javnosti.